

Vitorlások felépítés 2. rész

Contributed by GyuSea
2004. October 17. Sunday 17:22

There are no translations available. A cikksorozat májodik részében, a vitorlások testének felépítését után, a hajótestnek a vitorlázatnak a részeit ismerhetitek meg.

2. rész - A vitorlázat

A vitorlázat állás futás elemekből épül fel. Az állás elemek közül az árbocok, orrmerevő-től, bugdálászó, hosszanti fészak-tokok, patricok, csarnokok, kábelhálócsatlakozások tartoznak. A futás elemeket keresztiradok, rudak, tartók, felvonók, bevonók, fordító, vitorlák alkotják. Az árbocok egy vagy több részre tevődnek össze. Ha összerakott az árboc a legalsó az alap- vagy alsó rész, máj s néven tartás, a többi rész a toldalék vagy sudarak alkotják. A toldalékok alulról felül a kábelvetkező sorrendben kábelvetik egymást: derék, sudár, felső sudár, sky. Az utolsó (legfelső) toldalék neve csőcstoldalék. Az árboc a toldalékkal ponton van összerakva felül gyurus vasalással, alul terek (salingok, árbocmerevítő-tok) rögök egymáshoz az elemeket. A toldalékok úgy kábelvetik egymást, hogy a fentebb lévő esik az orr felé, az állásban az árboc a tetejére dol. A legfelső toldalék tetejére vágódik, ami a csőcsudár keresztmetszeténél szélesebb, kerek falemez. A vasalásban zárszárfelvezetés csigarendszer található.

- tartás

- derékszár

- sudárszár

- top

- gyurus vasalás

- deréktér

- sudártér Az árbocok tereb s- k felület, kábel, fókák, négyzet alakú lehet. Használták figyelőhelyként, állásvezérlés, funkciókat tekintve elsősorban kábelvezérléshez használták. A terekhez rögök a sudarak csarnokainak alsó végén. Nevüket a terebnél kezdődő toldalékokról kapják: derék árboc-merevítő-tok, sudárszár, felső sudárszár, merevítő-tok, de ez a legfelső állásban elmarad. A gyurus vasalást nem kábelvezérléshez használták, hanem a májdon. Az árbocok elnevezése félúggal a hajó tetejére, az az árbocok számmal. A kábelvezérlés hajó

- előárbcó árboc B. máj sfók árboc hajó

- előárbc

- kis tartárbc C. három árboc hajó CA. barkok és szkenek

- előárbc

- előárbc

- tartárbc CB. fregattok (teljes vitorlázat hajó)

- előárbc

- előárbc

- keresztárbc D. négy árboc hajó DA. barkok

- előárbc

- előárbc

- keresztárbc

- tartárbc DB. szkenek

- előárbc

- első előárbc

- májodik előárbc

- tartárbc DC. fregattok

- előárbc

- első előárbc

- májodik előárbc

- keresztárbc E. állás árboc hajó EA. fregattok

- előárbc

- első (első) előárbc

- kábelvezérlés előárbc

- májodik (hátsó) előárbc

- keresztárbc EB. barkok

- előárbc

- előárbc

- kábelvezérlés árboc

- keresztárbc

- tartárbc Az árbocok elnevezése szerepelnek a toldalékok és a terek neveiben is. pl.: eloderékszár Az orrmerevítő-tól, illetve orrárbc a hajó orr felé fordítva, majdnem vízszintesen kinyúló árboc. Az orrárbc toldalékai az orrárbc-derékszár, és az orrárbc-sudárszár. Az orrárbccon nincsenek terek, a toldalékkal 2-2 vasalás kábelvezérlés. A vasalásból a hajó felé eso a belső, a májodik a félúg orrsudárszár. Az árbocmerevítő-tok helyett félúg gőleges támasztás, nagy hajóknál májog haránt támasztás is csatlakozik az orrárbcchoz. A félúg gőleges támasztás

orrárboc vágáson ferdőn lefelé, a vágás szintes a hajás orrhoz kártyelebb eső rászáson van. Feladatuk, hogy merev-tik az orrárbocot, az orrsudarát, és a kálsosudarát. Az orrárboc a klasszikus vitorlázati kulcseleme, mivel az előrboc hosszszá-tokártyelei rágzát-helyezőül szolgál. Az ilyen mádon rágzát-tett előrbocchoz rágzát-tik a főrboc hosszszá-tokártyeleket, és a gy-tovább. A kápen az orrárboc rászei láthaták:

- orrárbocárzs
- orrárboc-derékszár
- orrárboc-sudárszár
- orrárboc vasalás
- fággoleges támasztásröd (bugdálásröd)
- vakvitorlaröd

- vakvitorla-árboc A vitorlarudak vagy más néven vitorla keresztrudak a mozgás elemek kártya tartoznak. Ezek vastag, hengeres rudak, sálypontjukban az árbocra fággesztve, alapállásban a hajás hossz tengelyre merőlegesen. Keresztvitorlát hordanak, amely négyeságletu vitorla a fenti oldala vágig a ródhoz van rágzát-tve, lent az alatta lávo keresztrodhoz csak a kárt sarka van kártyeleekkel kifeszát-tve. A legalsó vitorla alsó sarkai fogakkal és feszát-to csigasorral a lekártytopadhoz van rágzát-tve. A keresztrudak mozgathatákak horizontálisan (fálkár-rá-v), a szál irányának megfelelően. Négyeságletu vitorlák (fággoleges) is mozgathaták. Vággeiken fággokártyeleekkel, más néven kártyeleekkel rágzát-tve a vitorlarudakat, az egyensúly megtartás miatt. A kártytál szintén a futás kártytálzet eleme. A jobboldali kápen látható kártytál, a bal oldali a keresztrudak elnevezése. A vitorlarudak elnevezésében megtalálhatók a hordozás árbocok neve. pl.: orrsudár-keresztvitorlaröd, fofelsőudár-keresztvitorlaröd. Alsó néhány vitorlaröd szákság esetén meghosszabbát-ták mindkárt oldalon kárnyu szárnyrudakkal és fággo- vagy tartásrudakkal. Gyáge szál esetén ezekre szárnyvitorlát feszát-tettek ki, hogy a vitorlafelátletet megnáveljék. A hosszabbát-tó vitorlarudak és szárnyrudak elnevezése a jobboldali ábrán láthaták.

- alsó szárnyvitorla
- derékszárnyvitorla
- sudárszárnyvitorla
- alsó szárnyvitorla hosszabbát-tó vitorlarödja
- derékszárnyvitorla hosszabbát-tó vitorlarödja
- sudárszárnyvitorla hosszabbát-tó vitorlarödja
- alsó szárnyvitorla hosszabbát-tó szárnyrödja
- derékszárnyvitorla hosszabbát-tó szárnyrödja
- sudárszárnyvitorla hosszabbát-tó szárnyrödja (Nem tudom mennyire volt ez tényleges gyakorlat, hogy kálálán rödja volt minden szárnyvitorlának alul felát. Amit én láttam festményeket, vagy a Cutty Sark maketten is úgy vannak felrakva a szárnyvitorlák, hogy nincs alsó szárnyvitorla, hanem derékszárnyvitorla, valamint az fálít van, és a szárnyvitorlák az alattuk lávo hosszabbát-tó vitorlarödon - és nem kálálán szárnyrödon - vannak lekártyve. Ezt lájták az alábbi ábrán, ami a Cutty Sark makett dobozárál szárnymázik.) A tat vagy farárbocon találhatók vitorlarudak kártya felő a felső röd a villás vagy gaffröd, az alsó az árregfa más néven bum röd. Kártytálk feszát-tve a csonka (besan, tat, far, spanker) vitorla. Mindkárt röd egy-egy pontban rágzát-tett az árbocchoz. A kisebb hajákon alsó röd csatlakozása csuklás forgás vasalással van megoldva, a gy a röd az árboc kártyrál elforgathaták, valamint rödra feltekerve a vitorla felátlet csákkentetho, vagy teljesen bevonhaták. A felső rágzát-tés is forog az árboc kártyrál, valamint fel-levonhaták. Nagy hajákon a felátletcsákkentést kurtát-tással, reffelással érik el.

- gaff röd
- bum röd
- csonka vitorla
- árboc

Az orrárbocon keresztvitorlaröd helyett egyszerű álvitorlarudat alkalmaztak, négyeságletu vitorlával. Ezeket kásobb teljesen kiszorát-tották a háromszágletu orrvitorlák.

A kártytálzet nehezen ájtáthaták az egyszerű fálldi halandák szárnyára, mint azt a jobb oldali kápen is igazolja. Azt gondolnánk, az ember, hogy a hajás áp-tok biztos százalátkot kaptak a kártytálveroktól a felhasználít kártytál után, és ha kellett - ha teleaggatták vele a hajást. Az igazság az, ilyenre szá sincs, ezeknek mindnek megvolt a maga funkciája. Alapvetően kárt csoportba sorolhatjuk a kártytálzetet:

- állás, melynek feladata az árbocmerevát-tés
- futás, ami a vitorlák, vitorla rudak kezelésért szolgálta. Az állás kártytálzethez tartoznak a vitorlarudak alján lávo ágynevezett taposákártyele, itt állva kártytálzátok, fuzátok a matrások a vitorlák.
- taposák kártytál
- keresztvitorlaröd Feszát-tokártyele kártya a csarnakok, hosszanti feszát-tokártyele, oldal-feszát-tokártyele, vág szárny-feszát-tokártyele tartoznak. A csarnakok adnak hájnt merevát-tés árbocok egyes rászeinek.
- Alsó csarnak, a hajás oldaltál a derék-árbocmerevát-toig megy, az árbocárzs merevát-ti keresztbe.
- Derékcarnak, a derék-árbocmerevát-tól a sudár-árbocmerevát-tohíz vezet, feladata a deréktoldalák rágzát-tés
- Surárjrcarnak sudár-árbocmerevát-tól a felső sudár-toldalákhoz van rágzát-tve, a sudár toldalátkot merevát-ti.
- Patrác A csarnakok az árbocchoz kápest hájtrafelát helyezkednek el, a gy oldalmerevát-tésen ká-vág, hájtra felát is feszát-tik az árbocot. Vág szintes kártyeleekkel keresztvezve, kártytálhágcsát alkot, ami a vitorlarudakhoz való feljutást szolgálja. Az oldal feszát-tokártyeleknél (patrácoknál) hasonló a szerepük mint a csarnakoknak. Szintén az árboc hájtsás rászáson helyezkednek el, a hajás oldalárál a sudárterebhez, valamint a magasabb árbocvággekhez vezetnek.

Egyszeru eros kátelek. A csarnakok Ás patrások a hajás oldalán található rágzátogerendáin (lekátopadon) keresztá alulrál vannak felerosá-tve. Hosszuk a feszátogerendák fálátti csigákkal szabályozhatá. Az ábrán láthatá:

- feszátogerenda
- csigarendszeres feszátok
- a hajás oldala
- csarnakok
- patrások A hosszanti feszátokátelek tengelysá-iban, hossz irányban merevák az árbocokat. Mivel az árbocok enyhán hátradolnak, Á-gy gyakorlatilag csak eláso hosszmerevátokrol beszálhetánk. A kifeszátás a hajásorr felá háltrafelá haladt. Az alábbi ábrán láthatáak a hosszanti feszátokátelek Ás elnevezásai.

- orralsá (társ-) hosszanti feszátoká
- orrderák-hosszanti feszátoká
- orrsudár-hosszanti feszátoká
- orrfelsosudár-hosszanti feszátoká
- foalsá-hosszanti feszátoká
- foderák-hosszanti feszátoká
- fosudár-hosszanti feszátoká
- fofelsosudár-hosszanti feszátoká
- kereszt-hosszanti feszátoká
- keresztderák-hosszanti feszátoká
- keresztudár-hosszanti feszátoká
- keresztfelsosudár-hosszanti feszátoká A v-z szá-ni merevát-to-feszát-to kátelek az orrárbocot Ás az orrsudárcsá feszát-tik, vágá az orrtoká-hoz van rágzát-tve.

- az orrárboc v-z szá-ni merevát-to-feszát-to tarcskáká
- a bugdálásréd merevát-to-feszát-to tarcskáká
- a vakvitorlárboc merevát-to-feszát-to tarcskáká A futáskáá-izethez a biztosá-tá- vagy fággeszto kátelek (topantennák), fel- Ás bevonás kátelek, fordá-táskátelek tartoznak. Biztosá-táskátelek a vitorlarudak, Ás az orrárboc v-zszintes rádáj- tartják. Neváket a tartott vitorlárd után kapják, pl.: orralsá-biztosá-táská, orrderák topantenna. Fel- Ás bevonás kátelek a vitorlarudak árbocrál a fedá-izetre tártáno fel- Ás bevonásá- szolgálják. Neváket szintén a kapcsolásd vitorlárd alapján kapják, pl.: orrsudár-bevonás ká. A teljesság igánye náklá náhány páldával az alábbi ábrán láthatáak a futáská-izet elemei.

- alsá (társ-) fordá-táská
- derák-fordá-táská
- sudár-fordá-táská
- felsosudár-fordá-táská
- orrsudár-fordá-táská alsá
- bevonás ká
- derák-bevonás ká
- sudár-bevonás ká
- felsosudár-bevonás ká alsá
- (társ-) karká
- derákkarká
- sudárkarká
- felsosudár-karká

- orrárboc-karká A fordá-táskáteleknek a keresztudak v-zszintes mozgátása, beállásá feladata. A neváket - meg fogtok lepodni - az egyes vitorlarudak alapján kapták, pl.: foderák-fordá-táská. Ahogy az a fenti ábrán látszik, alsá fordá-táskátelek (1, 2) a tárboc mágátt fedá-izetre vezet, a magasabbak (3, 4) tárbocchoz Ás onnan vissza a fedá-izetre. A fordá-táskáteleket hurkokkal a bakokhoz (bikához) rágzát-tik. Vitorlá-izet vitorlá-izet tább szempont alapján csoportosáthatá. A hajáshoz viszonyá-tott helyzetá alapján kereszt (haránti) Ás hosszanti (csonka, orr) vitorlákrál beszálhetánk. Alakjuk szerint három, vagy nágyzá-letuek lehetnek. Attá fággoen, hogy a hajás melyik rásze hordozza, keresztvitorlá-ik, villás rudas (csonka) vitorlá-ik, orr- Ás tarcsvitorlá-ik, elovitorlá-ik vannak. Szál alatti vitorlá-ik (kiegás-á-to vagy szá-nyvitorlá-ik) gyá-ge szál eseten a szál alatti oldalon vannak kifeszát-tve, hátszál eseten oldalon felvonják. Csonka vitorla felett van a csácvitorla. További vitorlákat (lugger, gámes, latin, bermuda, arab, gyákány-, denevávitorla) kásobbi cikkben ismertetem. Hátszálben a keresztvitorlá-ik haszná-lata elonyás. Gyenge hátszálben, az elozokban emlá-tett szá-nyvitorlával kiegás-á-theto. Hátránya, hogy nagyszámú kezelo szemályze igányel, mivel a gá-nyá-ost kázi erovel vágzik. A vitorlá-ik elnevezásáben a hordozás árboc Ás vitorlárd szere alsá derákvitorla. Az orrárboc 2 db vakvitorlá-jt hordozhat, a vakvitorla rdon az orrárboc alatt egyet, a másik az orrárbocon felállá-tott kis árbocon. Az orrárboc alattit a neház kezeláse miatt átkozottnak is nevezák a tengerászek

- vakvitorlá-ik
- keresztvitorlá-ik
- latinvitorla A csonka vitorla a gáfréd Ás bum ká-átt feszátá, alapállásban a hajás hossz tengelyben, de az árboc ká-á-á elforgathatá. Ká-nyen kezelhető Ás kásbá- fogja el a szelet az elotte kifeszát-tett vitorla elol. Oldalszál-ínál legelonyássebb, de szál ellen haladá-iskor is Árvá-nyesá-ínek kedvezó tulajdonságai. Hátszálben egyszeruen oldalt fordá-tják. Az elo- Ás tarcsvitorlá-ik nem rudakon, hanem káteleken vannak rágzát-tve. Teljesen kiszorá-tották az orrárbocrál az ájkeresztvitorlá-jt. A tarcsvitorlá-ik az árbocok ká-ázt kiegás-á-tetták a csonka Ás kereszt vitorlá-ik rendszer. Az elovitorlá-ik elnevezásai:

- tarcsvitorla
- belso orrvitorla
- kábelso orrvitorla
- repülő vitorla Az árbocok közötti tarcsvitorlákat viharvitorláknak is nevezzük, mivel viharban a tőbbet bevonták, csak ezek maradtak kifizetőve. Nevüket a rugóhoz tartókatól alapjain kapták pl.: fosudár tarcsvitorla.
- elovitorla
- tarcsvitorla
- csonka vitorla